

K.R.MAMADALIYEV, K.D.RISKULOVA

BOSHLANG'ICH SINFLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI

K.R.MAMADALIYEV, K.D.RISKULOVA

BOSHLANG'ICH SINFLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI

373.3
10-23

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT VILOYATI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

MAMADALIYEV K.R., RISKULOVA K.D.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI

Darslik

*Ta'lim yo'nalishi 5111700 - Boshlang'ich
ta'lim va sport-tarbiyaviy ish*

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI

“ISHONCHLI HAMKOR”
TOSHKENT – 2021

- 12863 -

UO'K 373.3:004(075)

KBK 32.973.202ya7

M 23

Mamadaliyev, K.R., Riskulova, K.D.

Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari [Matn]: darslik /
K.R. Mamadaliyev, K.D. Riskulova. - Toshkent: "ISHONCHLI
HAMKOR", 2021. - 272 b.

5111700 - Boshlang'ich ta'lim va sport-tarbiyaviy ish ta'lim yo'nalishlari uchun tayyorlangan "Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari" nomli darslik hozirgi kunga qadar bir qator mualliflar tomonidan yaratilgan adabiyotlar, o'quv qo'llanmalar va xorijiy tajribalar asosida ishlab chiqilib, uning mazmuni modernizatsiyalashtirildi hamda loyihalandi.

Yangi avlod o'quv adabiyoti nafaqat talabalarning qiziqishini oshiradi balki yetarlicha tayyorgarlikka ega bo'lmagan o'qituvchilarning kamchiliklarini ham bartaraf etishga yordam beradi.

Mas'ul muharrir:

Tojiyev M. – pedagogika fanlari doktori, professor.

Taqrizchilar:

Mallayev O.U. – Toshkent axborot texnologiyalari universiteti "Axborot texnologiyalari" kafedrasida dotsenti, texnika fanlari falsafa doktori (PhD).

Mardonov Sh.Q. – Toshkent viloyati Chirchiq davlat davlat pedagogika instituti Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti dekani, pedagogika fanlari doktori, professor.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2021-yil 17-avgustdagi 356-sonli buyrug'iga asosan darslik sifatida nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-7652-0-7

SO'Z BOSHI

Jahonda o'qitish texnologiyalari, o'quv jarayonlarini loyihalash asosida ta'lim sohasini modernizatsiyalash, ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir etuvchi zamonaviy o'quv adabiyotlari va elektron darsliklarini yaratish tendensiyalariga muvofiq intellektual salohiyatni rivojlantirish amaliyotiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim va ilmfan rivojlangan Amerika, Angliya, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda fanlarni o'qitishning metodik tizimi va o'quv mashg'ulotlarini loyihalash hamda raqamli texnologiyalar asosida o'quv adabiyotlar mazmunini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamdagi tadqiqot ishlari olib borilmoqda.

Dunyo ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik hamda axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalangan holda, o'quv adabiyotlari va shu asosida o'quv mashg'ulotlari sifat va samaradorligini oshirish borasida yangilanib turadigan islohotlar jamiyatning barcha jabhalarida bo'lganidek, rivojlangan mamlakatlar oliy ta'limida ham ulkan islohotlar amalga oshirilmoqda. Bunda, zamonaviy o'quv adabiyotlarini, ayniqsa, elektron darsliklarni yaratish va ta'lim jarayoniga keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Respublikamiz ta'lim tizimida faoliyat olib borayotgan pedagog kadrlar o'z sohasini chuqur biladigan, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini egallagan, ularni tatbiq qila oladigan hamda shu yo'nalishda innovatsiyalarni yaratishga qodir bo'ladigan kadrlarni tayyorlashga e'tibor kuchaytirilgan. Ta'lim jarayonini ilg'or pedagogik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida yaratilgan zamonaviy darslik va o'quv adabiyotlari bilan ta'minlash muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 10-oktabrdagi "Oliy ta'lim muassasalarini o'quv adabiyotlari bilan ta'minlash to'g'risida"gi 816-son qarorida "Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim tizimi uchun o'quv adabiyotlarini yaratishga qo'yiladigan talablar"¹, ta'lim tizimining barcha sohalari uchun zamonaviy o'quv adabiyotlarini yaratish tamoyillari va ularni

¹ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 10-oktabrdagi "Oliy ta'lim muassasalarini o'quv adabiyotlar bilan ta'minlash to'g'risida"gi 816-son qarori.

tayyorlash mexanizmlari belgilab berilgan.

Ushbu darslikda bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish, bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatbardoshligini taminlaydigan innovatsion pedagogik faoliyat uchun zarur bo'lgan metodik bilim, ko'nikma va malakalar tizimini shakllantirishga yordam beradigan boshlang'ich ta'lim fanlarini o'qitish jarayonida axborot texnologiyalardan foydalanish muammolari yoritilgan.

"Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari" fani boshlang'ich sinf o'qituvchisining innovatsion pedagogik faoliyati asosiy tushunchalari, tarkibi, mezonlarini bilishi, matematik ta'lim sohasida qo'llaniladigan texnologiyalarining ma'ruza asoslarini, o'ziga xos xususiyatlarini, darajalarini bilish va tasniflash, o'quvchilarning bilish faoliyatlarini tashkil etish va boshqarish yo'llarini, o'quvchilarga tabaqalashtirilgan, individual yondashishni, matematika o'qitishda modulli, muammoli ta'lim, didaktik - o'yinli, hamkorlikda o'qitish hamda an'anaviy ta'lim texnologiyalarini, loyihali texnologiyalarni, o'qitishda yangi axborot texnologiyalari vositalaridan, multimediya texnologiyalaridan foydalanishni, o'quvchilarni kichik guruhlarda o'qitishni, ularning ijodiy izlanishlarini tashkil etishni, o'quvchilarda mustaqil fikrlash va ishlashni tarkib toptirish usullarini egallashga o'rgatadi.

TA'LIM TEXNOLOGIYASINING TUZILISHI

Reja:

1. Ta'lim texnologiyasi – pedagogika tizimning tashkil etuvchisi.
2. Ta'lim texnologiyasining (qismlari bo'yicha) tuzilmasi.
3. Ta'lim texnologiyasining harakatlanuvchi tuzilmasi.
4. Ta'lim texnologiyasini loyihalash va ishlab chiqish tartibi

Tayanch tushunchalar: Texnologik yondashuv, ta'limni texnologiyalashtirish, texnologiya, ishlab chiqarish texnologiyasi, ta'lim texnologiyasi (TT), o'qitish texnologiyasi (O'T), Pedagogik texnologiya (PT), Pedagogik tizim (PT), o'qitish metodikasi (O'M), fan metodikasi (FM), kontse'tsiya (g'oya), shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, tizimli yondashuv, faoliyatli yondashuv, suhbatli yondashuv, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, tizim, model, tuzilma, tarkib, element, harakatlanuvchi tuzilma, loyihalash, maqsadni belgilash, maqsad, vazifa, natija.

Tizim – o'zida yaxlit borliqlikni namoyon etib, bunda o'zaro bog'liq va o'zaro harakat qiluvchi qismlarning o'zgarmas tartibi uning ichki tuzilmasini yaratadi. Bu harakat qiluvchi tuzilma bo'lib, bunda faoliyat aniq maqsadlarga bog'liq bo'ladi.

Pedagogik tizim quyidagi tarkiblardan iborat:

- **Ta'lim beruvchi** - o'qituvchi, ishlab chiqarish ta'limi ustasi;
- **Ta'lim oluvchi** - talaba, o'quvchi, tinglovchi;
- **Ta'limiy maqsad** – bu ta'lim berishni biror narsaga intilishi;
- **Natija** – (1) ushbu davr ichidan chiqishda ta'lim oluvchini bilishi, uddalashi, qadrlashi zarur bo'lgan, ta'lim berishni biror narsaga kelishidir;
- (2) ta'lim jarayonini samarali borishini namoyon qilib, maqsadga erishish darajasini tavsiflaydi. Natija belgilangan maqsadga mos kelsa, qo'shish o'rgatish jarayoni tugallangan hisoblanadi;
- **O'quv axboroti mazmuni** – fan bo'yicha o'qitish mazmunini tashkil etuvchi, adabiyot matnlari va o'quv qo'llanmalar, lug'at va boshqa axborot manbalaridan iborat bo'ladi. O'quv dasturi asosida aniqlanadi va maqsadni belgilashdan kelib chiqib ta'lim